

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆

בפש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

ש"פ מטות-מסעי
גליון לח (תקמט)

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד הינוך אהלי חורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טראי עזרעניו

היי תהא שנת נסים

מאתיים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר הצ"צ

ארבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

בס"ד. עשי"ק פרשת מטות מסעי - שבת חזק - תהא שנת ניסים.

ת ו כ ן ה ע נ י נ י ם

ליקוטי שיחות

- 5 . . . . . קיום מצוות בחרש שוטה וקטן . . . . .
- 8 . . . . . חיובו של אפוטרופוס בחינוך . . . . .
- 10 . . . . . הרמבי"ם השמיט תנחומי אבלים וערבה . . . . .
- 11 . . . . . אין פוסקין צדקה ליתומים . . . . .
- 12 . . . . . מנין בני ישראל . . . . .

מאמרי כ"ק אדמו"ר שליט"א

- 12 . . . . . מדה ראשונה דיי"ג מדות הרחמים . . . . .
- 13 . . . . . הן א-ל כביר לא ימאס . . . . .

אגרות קודש

- 14 . . . . . הוראות כ"ק אדמו"ר הרש"ב ני"ע בעניני מקוה . . . . .
- 17 . . . . . שפלות - עילוי או חסרון . . . . .

פשוטו של מקרא

- 18 . . . . . הערות בפרש"י פרשת מטות . . . . .
- 19 . . . . . הערות בפרש"י פרשת מסעי . . . . .

גלה

- 20 . . . . . טלית של פשתן אם מחוייבת בציצית
21 . . . . . נכרים כשרים או פסולים להטיל ציצית
22 . . . . . ציצית בבית הקברות . . . . .
23 . . . . . הערות ברמב"ם הלכות בית הבחירה.
26 . . . . . תעניות מחמת גשמים (גליון).
27 . . . . . טהרה במקוה (גליון)?

שונות

- 29 . . . . . מספר צומות לחטאים.
29 . . . . . כתבי כ"ק אדמו"ר הצ"צ (גליון).
30 . . . . . הערות וציונים לביאורי הזהר . . . . .
32 . . . . . הערות בספר ימי מלך . . . . .
33 . . . . . מאמרי תר"צ . . . . .
33 . . . . . שנת הארבעים . . . . .
34 . . . . . הערה בספר כתבי הרח"א ביחובסקי.

מספר פאקסמיליא לשלוח הערות: 9720 - 953 (718)

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

קיום מצוות בחרש שוטה וקטן

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
 ≈ ר"מ בישיבה ≈

בלקו"ש פי פינחס מביא מ"ש הרמב"ם דאפטרופסין אין פוסקין צדקה לקטנים מפני שאין לה קצבה, ובסעי' ג' מקשה מדברי הרמב"ם שלאח"ז שכתב: "ומי שנשתטה או שנתחרש ב"ד פוסקין עליו צדקה אם הי' ראוי" דאינו מובן מה החילוק בין יתומין קטנים לחרש ושוטה, והרי גם חוי"ש אינם בני חיובא ולמה פוסקין עליהם צדקה שאין לה קצבה ואין חוששין שיכלו נכסיהם? ומביא דהכס"מ ביאר הטעם בזה "משום דמסתמא כל אדם ניחא ליה למעבד צדקה מממוניו" אבל לא ביאר למה אין חוששין שמא יכלו נכסיהם, ולאידך - למה אין אומרים כן גם ביתומים, דמסתמא ניחא להו למעבד צדקה בממונם? ואדרבה - אם אמרינן כן גבי חוי"ש שאינם שייכים כלל לקיום המצות, כ"ש שיש לפסוק צדקה על היתומים דבני חינוך נינהו עיי"ש.

ויש להעיר במ"ש הפמ"ג בפתחה כוללת (חלק שני אות ג') בהא דאיתא בגמ' גיטין מהא, דקטן אינו בר קשירה ולכן אינו בכתבת תפילין, והקשה הפמ"ג דלמה לא כתוב כאן חרש ושוטה בהדי קטן דגם בהם יהי' הדין דאינם בר כתיבה כיון שאינם בר קשירה? ומתרץ דחרש ושוטה אינם כקטן, דחשיבי בר קשירה אלא דפומא כאיב ליה ודמי לגידם, וכדאיתא במג"א (סי' ל"ט) שאם נקטעה ידו השמאלית ואינו יכול להניח תפילין של יד מ"מ חשיב בר קשירה ויכול לכתוב תפילין עיי"ש, היינו דסב"ל להפמ"ג דחרש ושוטה בעצם מחוייבים במצוות, אלא דבפועל הם אנוסים ואינם יכולים לקיים חיובם, (וראה גם בס' כסף נבחר סוף כלל ס"ח), דלפ"ז נמצא דשפיר י"ל דרק בקטנים אין פוסקין להם צדקה כיון דאינם מחוייבים מה"ת כלל, משא"כ בחרש ושוטה.

אבל בשו"ת חלקת יואב להגאון מקניצק ז"ל או"ח סי' א' כבר תמה על הפמ"ג מהא דשבת ריש פרק מי שהחשיך (קנ"ג, א) דאיירי במי שהחשיך והיי' לו מעות דאם יש לו נכרי ובהמה ינתן לנכרי, ואם יש לו בהמה וחשו"ק ינתן על הבהמה, ומיבעיא בגמ' חרש וקטן למי ינתן עיי"ש, ולפי הפמ"ג הרי פשוט דצריך להיות דינתן להקטן שאינו בר חיובא כלל ולא להחרש שהוא בר חיובא אלא שהוא אנוס, וכן הביא מכ"מ דחשו"ק לאו בר חיובא הם כלל, וכן ברמב"ם (הל' חומ"צ פ"ו ה"ג) כתב שאם אכל מצה בעת שטותו צריך לחזור ולאכול כשישתפה, אף דבמצוה של אכילה סב"ל להרמב"ם דמצוות אין צריכות כוונה, הרי מוכח דאינם בגדר חיוב כלל, ומביא משו"ת חת"ס או"ח סי' פ"ג וכן הבכ"ש לאו"ח סי' ל"ט דפשיטא להו דחוי"ש פסולין לכתובת תפילין ומה ענין זה לגידם שבמג"א, ועוד דהרי גידם מחוייב עכ"פ בתפילין של ראש וא"כ ודאי כשר לכתובה מחמת הקשירה שבתפילין ש"ר עיי"ש, ונמצא מכל זה שלא כהפמ"ג, ושפיר מובן מ"ש בהשיחה דאם בחוי"ש פוסקין צדקה ודאי שצ"ל כן ביתומין שהם בני חינוך.

ואכתני יש לדון לפי מה דמסיק החלקת יואב שם לבאר הגדרים בזה שיש שלשה חילוקים בדבר: א) לענין מצוות עשה הדבר פשוט דאין על חשו"ק שום חיוב ופטורין מכל המצוות, ב) בנוגע לאיסורי לא תעשה, הנה כל איסורי תורה שהן ב מעשה ואינם באכילה וכיו"ב, בזה אינן בני חיוב כלל כמו דבר שאינו מתכוון דמותר. ג) במקום שאסרה התורה לאו שאין בו מעשה או באכילת איסור או עריות דלא צריך כוונה ומעשה, דהנאה במקום כוונה ומעשה, דהנאה אחשבה רחמנא למעשה, בזה שפיר אסור גם בחשו"ק שהרי אף הם בני ישראל רק דפטורין מעונש מטעם דאנוסים המה כיון שאין בהם דעת, (ויש להעיר בזה במ"ש באגרות קודש ח"ז במכתב ר"ח אלול תשי"ג, מובא בלקו"ש ח"ד ע' 1249 דבהא דקטנים אינם בני מצוה אפ"ל בבי אופנים א) דאין התומ"צ שייכים אליהם כי לגדולים דוקא ניתנו, ב) לכל ישראל ניתנה התומ"צ אלא דקטנים אינם בני חיוב ועונש דלאו בני דעה נינהו, עיי"ש) ולכן מסיק שם בנוגע לחמצו של חשו"ק שעבר עליו הפסח שהוא אסור, כיון דהאיסור דבל יראה הוא בלי מעשה עיי"ש, וכוונתו כמ"ש המקור חיים (בהפתיחה להל' בדיקה) דהפטור דמתעסק הוא רק

במקום דבעינן מעשה, דכיון שהוא מתעסק אייכ מעשה, אבל בב"י וביי דעובר גם בלי מעשה לא שייך הפטור דמתעסק, וולכן אפי' אם בדק וחושב שכבר אין לו חמץ עובר בב"י עיי"ש], (ויש להעיר דבשו"ת רע"א ח"א ס"י ח' חולק על המקור חיים עיי"ש ואכ"מ). דלפי דבריו יש לכאורה לדון בנוגע למצוות צדקה שיש גם לאו דלא תאמץ לבבך וגוי' והוא לאו שאין בו מעשה, דלפי שיטתו לכאורה יש לדמות זה לב"י ובי"י שבעצם הם בני חיובא ורק מצד אונס חס רחמנא עליהו, דלפי"ז שפיר יש לבאר הטעם למה פוסקין צדקה בחו"ש, [אף דאכת"ל אינו מובן החילוק דלמה בקטנים לא], ואולי יתיישב בזה קושיית המחנה אפרים הל' צדקה ס"י א', למה יש שעבוד נכסים בחו"ש בלי חיוב מצוה, וראה הערה 31.

מיהו יש לומר דזה אינו, וזהו עפ"י מ"ש הרמב"ן בקידושין לד"א, דמבואר שם דמעקה הוא מ"ע שאין הזמ"ג ונשים חייבות, והקשו בתוס' דאפילו אם הוא מ"ע שהזמ"ג יהיו נשים חייבות כיון שיש גם לאו דולא תשים וגוי' ותירץ הרמב"ן וז"ל: דבחני אע"ג דאיתנהו לא תעשה, אין העיקר אלא בעשה שבהם ולא אתי לא תעשה אלא לקיומי העשה, דבמעקה כתיב ועשית מעקה בגגך ובו הרצון והכוונה, ואח"כ ולא תשים דמים בביתך כלומר לא תעכב מלעשות מצוה זו כו' וכיון שהעשה הוא העיקר אילו היו נשים פטורות מן העשה היו פטורות מלאו שבו עכ"ל, ועיי' המקנה שם בביאור דבריו, ולפי"ז י"ל גם בצדקה דכיון שהעיקר הוא העשיה ליתן צדקה והלאו אינו אלא לחזק העשה, נמצא דחשו"ק אינם בגדר חיובא כלל גם בהלאו דלא תאמץ וגוי' כיון שהוא נגרר אחר העשה, ואינו דומה לב"י ששם הלאו הוא העיקר והתשבתו בא לנתק הלאו, (ולפי"ז יש לתרץ גם קושיית העט סופר (ח"ב בדין פרוטה דר' יוסף) והאמרי בינה או"ח ס"י י"ג דלמה אמרינן בפרוטה דרב יוסף דעוסק דבמצוה פטור מן המצוה ואינו מחוייב למיתב ריפתא לעניא הרי עוסק במצוה פטור מן המצוה רק בעשה ולא בלאו ובצדקה יש גם לאו, ולהנ"ל ניחא דהלאו נגרר אחר העשה, וכיון שפטור מן העשה במילא פטור גם מהלאו, וראה קובץ שיעורים ב"ב אות מח ואכמ"ל). אבל ממה שהתוס' בקידושין לא תירצו כהרמב"ן משמע דחולקין עליו.

ועי' בשו"ת שואל ומשיב (מהדורא שתיתאי שאלה מ"ח) שביאר הטעם דפוסקין צדקה לחוי"ש כי שונה צדקה מכל המצוות, דבאמת כל המצוות סיבת החיוב הוא הגוף, שהגוף נתחייב במצוות, רק שצריך עיי' פעולת ממון שיקנה לו תפילין סוכה ציצית וכדומה, אבל צדקה סיבת החיוב הוא ממון, דאם יש לו ממון התורה חייבה גופו שיתן ממונו, והתורה צוותה שיתן לרעהו ממה שחננו ה', וא"כ לא שייד לומר בזה דשוטה פטור מן המצוות, דבשלמא במצוות שעיקר החיוב תלוי בגופו, אז כל שגופו נפטר כגון שהוא חוי"ש ממילא נפטר מן המצוה, אבל כאן עיקר המצוה הוא שממה שחננו ה' יתן צדקה, א"כ הגוף מתחייב עיי' שיש לו ממון, ומה בכך שהגוף שוטה, אבל ממונו נתחייב בצדקה, והרי יש להשוטה הזה ממון וא"כ שוב מחוייב האפטרופוס ליתן עבורו, ולא דמי לקטנים דהם לאו בני מיעבד מצוה משום חסרון השנים, אבל בשוטה חסרונו שאין גופו שלם אבל ממונו שלו הוא עיי"ש עוד. (וויל"ע במה שחילק בין חוי"ש לקטן, דלכאורה גם בקטן הטעם שהוא פטור משום דלאו בן דעה הוא כמ"ש רש"י בחגיגה ב,א, ד"ה חוץ), וראה גם בשו"ת סולם יעקב סי' ח' שתירץ עדי"ז. וראה שו"ת חת"ס או"ח סי' ב'.

≈ ≈ ≈

חיובו של אפטרופוס בחינוך

ב) במה שנתבאר בסעי' ד' בגדר אפטרופוס לשיטת הרמב"ם שמחוייב גם בחינוך הקטן שהוא במקום האב, ובהערה 44 צויין לכמה מקומות הדנים בזה, יש להעיר במ"ש בס' חיים ומלך להגר"ח פלאג'י (צויין בשדה חמד שם) שהקשה עי"ז ממ"ש הרמב"ם בהל' מאכלות אסורות פ"ז הכ"ז: קטן שאכל אחד ממאכלות אסורות או שעשה מלאכה בשבת אין ב"יד מצווין להפרישו כו' ובהל' כח: אעפ"י שאין ב"יד מצווין להפריש את הקטן מצוה על אביו לגעור בו ולהפרישו כדי לחנכו בקדושה שנאמר חנוך לנער על פי דרכו וגו', דכאן משמע שהחינוך הוא רק על האב בלבד, ואילו בהל' נחלות כתב הרמב"ם דחובת החינוך הוא גם על האפטרופוס! ואין לחלק בין ב"יד לאפטרופוס דרק לאפטרופוס יש חיוב ולא לב"יד שהרי אדרבה יפה כח ב"יד שהם עצמם ממנים האפטרופוס ליתמי כדילפינן

בקידושין מב,א, וכן פסק הרמב"ם בהל' נחלות פ"י ה"ה וא"כ קשה שאם ב"ד שהוא עדיף מאפטרופוס אינן מצווין להפרישו ולעשות חינוך לקטן כ"א אב דוקא, א"כ למה אפטרופוס מחוייב בחינוך הקטן?

ותירץ שם בפשטות דרק במקום שיש לו אב אז אין ב"ד מחוייב להפרישו, כי אז המצוה הוא רק על האב, אבל ביתום שאין לו אב אז חל החיוב דחינוך על הבי"ד שהם במקום האב ובמילא אם קטן יתום אוכל נבילות ודאי מחוייבים ב"ד להפרישו שהם במקום האב, וזהו באמת הטעם שהם ממנין אפטרופוס שהוא יהי במקומם כיון שלהם עצמם אי אפשר להתעסק עם היתומים וכו', ומביא שעד"ז מובא גם בכנה"ג חו"מ ח"ב סי' ר"צ.

ויש להעיר בזה עוד עפ"י מ"ש בשיחת אחרון של פסח תשמ"ז (בגדר חובת חינוך, נדפס בהמאור) שהביא דברי הרמב"ם הנ"ל בהל' מאכא"ס והקשה דהרי דין חינוך מובא כבר כמה פעמים ברמב"ם לפני זה ולא הזכיר הפסוק ד"חינוך לנער" ואמאי נטר עד הכא להביאו, גם הלשון "לחנכו בקדושה" צריך ביאור, ומבאר שם עפ"י מ"ש רבינו מנוח בביאור לשון הרמב"ם בהל' שביתת עשור פ"ב ה"י שיש ב' סוגי חינוך: האי' חיוב כללי (האמור בקרא ד"חינוך לנער") לחנך בניו שילכו בדרך התורה והמצוה, וחיוב זה מאחר שאינו אלא להרגילם במצוות אינו מחייב שיעשו המצוות כתיקונן וכהלכתן, (ב) בנוסף לזה חייבו חכמים שהקטן יעשו כל מצוה ומצוה כמשפטה ובכל פרטיה ובהכשר גמור כעשיית הגדול, וי"ל דסב"ל להרמב"ם דחכמים תיקנו חובת חינוך רק **במצוות עשה** והחובה להפרישו מאיסורים היא מחמת חובה הכללית לחנכו בדרך התורה מקרא ד"חינוך לנער" ואין זה חיוב פרטי בכל האיסורים כ"א חיוב כללי "לחנכו בקדושה" עיי"ש בארוכה.

דלפי זה יש מקום לומר בנוגע לקושיית הגר"ח פאלאג'י הנ"ל דיש לחלק ביניהם, כיון דהחינוך דאיירי בהל' נחלות הוא בנוגע למצוות, אבל החינוך דאיירי בהל' מאכלות אסורות הוא בסוג האי' הנ"ל להפרישו מאיסור, וחובת החינוך שתיקנו חכמים הוא חינוך במצוות דוקא, ובזה י"ל תיקנו גם דאפטרופוס מתחייב, משא"כ בחינוך שבאופן האי' שלא תיקנו

חכמים, זה מוטל רק על האב בלבד, אבל מ"מ מסתבר לתרץ כהגר"ח פאלאגיי וכפי שנת'.

≈ ≈ ≈

הרמב"ם השמיט תנחומי אבלים וערבה

ג) במה שהעיר בהערה 37 שהרמב"ם הביא כל הדוגמאות שבשי"ס בהמצוות שהאפטורפוס עושה ליתומין או אינו עושה לבד "תנחומי אבלים" ו"ערבה", הנה בנוגע לערבה לכאורה הי' מקום לומר לפי מה שפירש המהר"ם שי"ף שם דלולב כולל כל הדי' מינים, וערבה הוא להושענא עי"ש, ובלקו"ש הושענא רבה תשמ"ה חקר במצוה זו דערבה אם היא חפצא אחת עם הערבה של הלולב או שהוא חפצא בפני עצמה עי"ש בארוכה ונפק"מ לגבי השיעור שבה וכו', דלפי"ז אפי"ל דהגמ' סב"ל שהוא חפצא בפ"ע ולכן מביאו בפני עצמו, משא"כ להרמב"ם הי"ה חפצא אחת עם הערבה שבלולב ולכן אין צורך להביאו בפני עצמו. אבל באמת אין לומר כן, כי בהשיתה שם מדייק מלשון הרמב"ם (הל' לולב פ"ז ח"כ) "ערבה אחרת חוץ מערבה שבלולב" דסב"ל שהוא חפצא בפ"ע עי"ש, ולכן אין לתרץ כהני"ל. וראה בס' תפארת יעקב ובס' בית אהרן גיטין שם מה שתירצו בזה.

ומה שכתב "שבכל אופן צ"ע מהו החשש בתנחומי אבלים"? יש להעיר במ"ש בס' עיני כל חי להגר"ח פאלאגיי (גיטין שם) שחביא מהרב שדה יצחק שהי' המנהג מקדם שהיו שולחים מיני מאכלים, ויש מהם דעושים כל הסעודה לאבלים ושפיר איכא הוצאה מרובה והוא דבר שאין לו קצבה, עכ"ד, (וכן משמע מח"י הריטב"א שם), ולפי זה אולי י"ל הטעם דהרמב"ם השמיטו דאפי"ל דבזמנו לא הי' מתקיים מנהג זה, [ואח"כ מוסיף דבלאו הכי י"ל שהולך בעצמו לבקר הרי מתבטל ממלאכתו דלפעמים מבקרים ארבעה וחמשה וצריכה שעה].

אין פוסקין צדקה ליתומים

הת' מנחם מענדל הכהן פרידמן

≈ תות"ל 770 ≈

בליקוט לפי פנחס ש.ז., בהביאור ע"ז שאין פוסקין צדקה על נכסי יתומים כדי שלא יחא בלבול בכללות חינוכם בראותם שלעני הנצרך יש לתת אך ורק חומש או מעשר בו בזמן שנוקק ליותר מזה משא"כ בחרש ושוטה שאין סיבה זו ואדרבה "כל אדם יחא למעבד צדקה מממונו".

ויש להבין מפני מה סכום הצדקה מנכסי היתומים צריך להתן בדווקא על ידם ולא ע"י האפטרופוס בעצמו (שבלאו הכי ממונה על ניהול נכסיהם ואינו צריך לתת להם דו"ח - עכ"פ עד שיגדלו). דהלא כ"ל "כל אדם יחא למעבד צדקה מממונו".

ואולי י"ל שביתומים חזינן שבכל הנוגע לנכסיהם יש הגבלות וסייגים מיוחדים לבל יפסדו ובכל קניה או מכירה של האפטרופוס בנכסי היתומים, - צריך לעשות בטוח שיש תועלת מעשית ליתומים [לדוגמא: זה שמותר למכור פירותיהם טבל (שם, ה"ט), או שאין רשאי האפטרופוס לדון ליתומים אפי' לזכות (שם, ה"ז)].

ולפיכך י"ל שמתי שהאפטרופוס מוציא את כסף היתומים (אמנם לצדקה אבל) ללא ידיעתם אין זה מביא תועלת מעשית, דמצד חינוך היתומים ברור שאין כאן כי אין הם יודעים, ומצד "כל אדם יחא למעבד צדקה מממונו" אז ברור שתועלת מעשית זה לא יביא, ואולי י"ל שזהו מה שפסק הרמב"ם בהל' מתנות עניים פ"ז הי"ב "אין פוסקין על היתומים... ואע"פ שיש להם ממון הרבה... ואם פסק הדיין עליהם כדי לשום להם שם מותר" כי כ"ל זה מביא תועלת מעשית.

מנין בני ישראל

הת' ד. גולדמן
≈ מגדל העמק אה"ק ≈

בלקו"ש חייג ע"י 111 הע"י 13: "ולחעיר שגם במנין בניי חיי בכל פעם בכל שבט מספר המתחלק לחמשים (במדבר א, כ-מג.) שם ג, כב-לד. פינחס כו ה-נ".

וצ"ע דהרי בפינחס כו, ז כתיב: "אלה משפחות הראובני ויהיו פקדיהם שלשה וארבעים אלף ושבע מאות ושלשים". ולא באתי אלא להעיר.

מאמרי כ"ק אדמו"ר שליט"א

מדה ראשונה דיגמה"ר

הת' יעקב בערגער
≈ תלמיד בישיבה ≈

במאמר דייב תמוז ש.ז. ד"ה עשרה שיושבין כו' אות ג' וז"ל "דשם א-ל הוא מדה הראשונה" ומציין בהערה 24 "ראה לקו"ש ח"ד ס"ע 1348 ואילך. ושייני".

ואולי כדאי להעיר שבאגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א חלק ב' ע"י שסט נמצאת אגרת זו **בשלימות**. ובתחילת האגרת כותב כ"ק אדמו"ר שליט"א, וז"ל:

"**במענה** על ששאלו אותנו במ"ש (בד"ה עשרה שיושבין תרפ"ח) אשר א-ל הוא מדה הראשונה דיגמה"ר..."

שזה מוסיף הבנה עוד יותר בהמ"מ דלקו"ש, - שמענה זה הוא על מאמר ד"ה עשרה שיושבין. ולא באתי אלא להעיר.

הן אל כביר לא ימאס

הרב דובער לברטוב

≈ תושב השכונה ≈

בקונטרס י"ב תמוז שנה זו, ד"ה עשרה שיושבין (שמיוסד על ד"ה זה משנת תרפ"ח), בתחילתו, מביא מארז"ל בברכות ח' ריש ע"א שתפילת רבים אינה נמאסת שנאמר "הן א-ל כביר לא ימאס" כו'. ובמראי מקומות של המאמר צויין על הפסוק "איוב לו, ה".

ויש לציין דבאיוב נמצא ב' פסוקים: בפרק ח' פסוק כ': "הן א-ל לא ימאס תם ולא יחזיק ביד מרעים". ובפרק לו פסוק ה': הן א-ל כביר ולא ימאס כביר כח לב".

ובגמרא בברכות שם: אימתי עת רצון בשעה שהצבור מתפללין כו' מהכא הן א-ל כביר ולא ימאס וכתוב פדה בשלום כו' תניא נמי הכי רבי נתן אומר מנין שאין הקב"ה מואס בתפילתן של רבים שנאמר הן א-ל כביר ולא ימאס וכתוב פדה בשלום גוי'.

אמנם המובא בהמאמר כאן "לא ימאס" בלי תיבת וי"ו מקורו מרש"י על הגמרא שם שמביא "כביר לא ימאס" ומפרש: תפילת הרבים לא ימאס".

ואף שבכתוב הוא מובא בתוס' וי"ו "ולא ימאס", אפשר שרש"י השמיט הוי"ו לשם הבנת הענין, או שתיבות אלו "לא ימאס" הם על פי הפסוק הראשון באיוב שם.

ובחדא"ג מהרש"א בברכות שם דף ז' ע"ב ז"ל: ואחר העיון קרא דמיייתי בנוסחת גמרות שלפנינו וכן הוא בפרש"י הן א-ל כביר לא ימאס תם, אינו פסוק בשום מקום, אבל איכא תרי פסוקים בספר איוב חד בסי' ח' כתיב הן א-ל לא ימאס תם, ואידך סי' ל"ו כתיב הן א-ל כביר ולא ימאס כביר וגוי' והשתא אהנך תרי קראי קסמ"ך דהן א-ל לא ימאס תם דהיינו תפילת תם יחידי

(עיי"ש בחדא"ג מהרש"א לפני זה) בשעה דהן א-ל כביר ולא ימאס כביר ויתפרש לשון כביר הראשון מלשון חזק ואמיץ והשני מלשון רבים ור"ל הן א-ל הוא האמיץ ולא ימאס תפלת הרבים. עכ"ל.

וברי"ף ברכות שם מובא כגירסת הגמ' שלפנינו. ובפירש"י שעל הרי"ף שם רק מביא לשון הפסוק "הן א-ל כביר ולא ימאס". ואפשר בא להעמיד גירסת הגמרא על פי הפסוק השני באיוב בכדי שלא יוקשה קושיית המהרש"א. אמנם בהגהות הבי"ח על הרי"ף שם מציין על רש"י: "יב תפלת הרבים לא ימאס.

א ג ר ו ת ק ו ד ש

הוראות כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע בעניני מקוה

הח' שמואל נמירובסקי
 ≈ תות"ל 770 ≈

1 באגרות קודש מכ"ק אדמו"ר שליט"א חלק ז', אגרת איתתקפח, אל הרב הגאון והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה"ר ניסן שי' [ז"ל טלושקין], עמוד קכג בסופו והמשכו בעמוד קכד.

ובשולי הגליון כתוב שאת אגרת הזאת הזכיר בספרו "טהרת מיס" סימן נא. ורציתי לציין בזה, שבהמהדורה החמישית שזה עתה יצא לאור (עיי' הוצאת ספרים קה"ת, י"ב סיון היתש"י, ברוקלין נ.י.) הוא בעמוד קצח., וז"ל שם:

" .. על השאלה .. על זה כהשיב לי כ"ק אדמו"ר מוהרמ"ש שליט"א מליובאוויץ, דכיון שיש שעושים סתומה של "רובער" בשולי המקוה ודורסים עלי' הרי הוא כמעשה למדרס". עכ"ל.

ברי"ש עמוד קכד מובא בנוגע להוראת כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע. בנוגע שלא להשתמש בברזא של גומי - ראבער - וזלה"ק: "ונדפסה ג"כ בסוף ספרו (סי"ק י"א) וטעם לזה . . מפני שהוא דבר המקבל טומאה". ובהמהדורה הנ"ל הוא בעמוד שסב.

≈ ≈ ≈

2 בהנ"ל, חלק ט', אגרת ביתשפה, עמוד קסג בסופו והמשכו בעמוד קסד, רצייתי לציין (בנוסף להנסמן בשולי הגליון שם), שבספר הנ"ל, כלל ה', סימן יד, עמודים מט-נו"ן, מובא בזה הלשון "לבירור דין מים חיים לנדה ולזבה כדאי להעתיק כאן שאלתי מכ"ק אדמו"ר מוהרמ"מ שניאורסאן מליובאוויץ שליט"א ותשובתו".

נמצא ששם מובא גם שאלת הרב הנ"ל, ועל זה באה האגרת הזו בתור מענה ע"ז, וכפשוט).

≈ ≈ ≈

3 בהנ"ל, חלק י"א, אגרת ג' תרלט, מט"ז תמוז, תשט"ו, עמוד רנ, מובא: "הוראות בעניני המקוה מכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, הם ע"פ רשימת הרב מוה"ר יעקב ש"י [ז"ל] לנדא - שהיו למראה כ"ק מו"ח אדמו"ר כאן, ואישרם אשר נכונים המה, ולכן אין פלא שאינו מפורסם לע"ע בתוככי אני"ש, כיון שרק כשש שנים שנתפרסמו בארצוה"ב".

ובהבא להלן הנני מציין בזה קצת מסדר הדברים, כפי שרואים במוחש ממה שהודפס בסדרת אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א.

בחלק ג', עמוד רג, מופיע מכתב אל מוהר"י לנדא בתאריך ד' מר-חשוון ה'תש"י, וזה לשונו:

"מתעסקים במק"א בעשיית מקוה של מי גשמים ושאלו אם יש איזה ענינים ופרטים אשר אני"ש מקפידים או מהדרים עליהם עכ"פ ביחוד, ובאשר ידעתי אשר הוא הי' מהמתעסקים בכגון זה

בראסטאו ובל"ס שמע בזה כמה ענינים והוראות מכ"ק אדמו"ר
נייע".

ושם, בעמוד רד, המכתב אל מהור"א אברמסון, שהוא שאל אודות
ההידורים המיוחדים בעשיית המקוה אצל אנייש, ואשר לכן שלח
את המכתב הקודם אל הרב לנדא לברר כני"ל בארוכה.

ושם, בעמוד ריח, כבר שלחו את המענה של הרב לנדא, אל
מוהר"א אברמסון, "ובטח ימצא ענין בו, ומיני ומיני. ומיני
תסתייעא מילתא ביותר דקדוק והידור".

ושם, בעמוד רכו בסופו, מכתב נוסף אל הרב לנדא, וזלה"ק:
"בת"ח הגיעני מכתבו מט"ו מ"ח, עם ההוראות מכ"ק אדנייע
בנידון המקות. ותיכף לקבלתו שלחתי העתקה מחלק מכתבו זה
להשואל".

ומצינו למידים מזה חשבון המדוייק בלשונו הקי "כיון שרק
כשש שנים (הדגשת המעתיק) - שנתפרסמו בארצוה"ב".

ובהיות שכבר בסוף חודש מר-חשון ה'תש"י כבר נתקבלו
ההוראות כני"ל, ובאמצע תמוז תשט"ו עברו כבר **כשש שנים**, רוב
שנת ה'תש"י ורוב שנת ה'תשט"ו (שרובו ככולו), וארבעת
השנים שביניהם, כדמוכח בפשטות מהני"ל.

"שנתפרסמו בארצוה"ב", מכיון שהם גם נדפסו בסוף ספר "טהרת
מים" כדלעיל בהערה מספר 1, ובספר של הרב חנניא יו"ט ליפא
דייטש "טהרת יו"ט" חלק ו' בהקדמה. (וכן נדפסה הרשימה
בהוספות לשו"ע אדה"ז חלק ה-ו עמודים 11-1910).

וראה בזה בהני"ל, חלק יו"ד, עמודים: רכו ורלה בסופו,
ובהמקומות שנשמנו שם.

וראה גם בהני"ל חלק י"א, עמוד קעז, אות ב', בארוכה העצה
לעשות סתימה בפשרטי כלי עץ וכו', ובהמקומות שנשמנו בהערות
בשולי הגליון שם.

שפלות - עלוי או חסרון

הת' אלישיב קפלון

≈ הות"ל 770 ≈

באג"ק חייב אגרת ד'רמזי כותב כ"ק אד"ש לאי שכתב שאין התקדמות במצבו בעבודת ה' וכו'. - ש"אין זה אלא מתחבולות היצר הרע לפעול שפלות ונמיכות רוח בכדי למונעו עייז מהתקדמות בעבודת השי"ת, ועיין ג"כ בתניא פכ"ט ואילך".

ולכאורה דרוש ביאור דהרי בתניא פכ"ט הי"ה "מעודד" את ענין השפלות ונמיכות רוח. וכמש"כ: "רק שלגבי קדושת הנפש האלקית שבאדם נתן לה הקב"ה רשות ויכולת להגביה עצמה כנגדה כדי שהאדם יתעורר להתגבר עליה להשפילה ע"י שפלות ונמיכת רוחו". וזהו תוכן כל הפרק!:

אלא הביאור בפשטות הוא, שתלוי אם ענין השפלות וכו' בא מצד עבודה או סתם בלא עבודה. (ובדוגמת המבואר לפניז בפכ"ו ש"אם נופל לו עצב ודאגה ממילי דשמיא בשעת עסקיו בידוע שהוא תחבולת היצר כדי להפילו אח"כ בתאוות ח"ן כנודע שאל"כ מאין באה לו עצבות אמיתית מחמת אהבת ה' או יראתו באמצע עסקיו"). דאם בא זה סתם מעצמו, הי"ז סימן שזוהי תחבולת היצר, ובפרט שאז אין האדם מבדיל בין נפשו האלוקית לנפשו הבהמית ומרגיש שפלות בכל מציאותו (כאסקופה הנדרסת) ואזי אינו עוסק בעבודת ה'. משא"כ אם בא זה ע"י עבודה (ובלשון התניא פכ"ו "רק לזאת צריך קביעות עתים ושעת הכושר בישוב הדעת להתבונן בגדולת ה' אשר חטא לו כדי שעיי זה יהי לבו. נשבר באמת") אז כבר בתחילת המריחות והשפלות וכו' - הי"ה יודע המטרה, שהיא "השמחה האמיתית בהי הבאה אחר העצבי" (פכ"ו דתניא), וממילא גם בעת השפלות כ"ו הי"ה מבדיל בין נפשו האלוקית לנפשו הבהמית, שהשפלות היא רק בנוגע לנפשו הבהמית, וכמו שמבאר שם "וגם ירעים עלי בקול רעש ורוגז להשפילה" כ"ו. דלכאורה הרי צריך להיות בשפלות, ומהו הי"קול רעש" וכו' (תוקף). אבל ע"פ הני"ה

מובן, כי השפלות היא רק בנוגע לנה"ב ולא ח"ו בנוגע להנה"א. וכפשוט דמצד הנה"א הוא בתוקף גדול גם בעת המרירות ולכן "ירעים עליי" (כו).

פ ש ו ט ו ש ל מ ק ר א

הערות בפרש"י פרשת מטות

הרב אהרן חיטריק
≈ תושב השכונה ≈

בפרשתינו ל, ב ד"ה **ראשי המטות**, כן הוא התחלת פירוש רש"י בכל הדפוסים הנפוצים.

כבר כתבתי כמה פעמים, שהמדפיסים טעו כמה פעמים בהתחלת הסדרא, פעמים הוסיפו תיבות הראשונות מן הסדרא לפירוש רש"י, ופעם השמיטו, כמו כאן שהתחילו מתי "ראשי המטות".

שלכאורה יש כאן קושיא גם בתיבות הראשונות "וידבר משה" כמו שהקשה הרמב"ן "לא הקדים הכתוב לאמר כאן וידבר ה' אל משה . . . אבל הזכיר זה בסוף הפרשה שאמר אלה החוקים אשר צוה ה' את משה" ע"ש, ולכן הרמב"ן מעתיק גם תי "וידבר משה". וכן הקשה הרשב"ם ע"ש.

ואפשר לפרש שרש"י מפרש זה בפירושו שמתחיל "חלק כבוד לנשיאים" שזה קאי גם על הקושי למא לא כתב "וידבר ה'" וצ"ע.

בדפוסים הראשונים כמו בדפוס א מתחיל "וידבר משה" אבל חסרים שם תי "ראשי המטות".

אבל בדפוס ב ג ועוד מתחיל "וידבר משה אל ראשי המטות" שפירוש רש"י קאי גם על תי "וידבר משה".

וכן צריך להבין הפירוש ברש"י, איך מסבירים זה לבן חמש הקושיא "ומה ראה לאומרה כאן" ומפרש "למד שהפרת נדרים ביחיד..." , לכאורה פירוש בעל הטורים הוא יותר קרוב לפשט שמפרש שסמך ראשי המטות לנדרים שהן כופין להביא הנדרים והנדבות, וזה יודע הבן חמש, שהמסים והנדבות, כופין ראשי העם שכל אחד ישלם המוטל עליו.

וכן מפרש הרמב"ן, "כי לראשי המטות יד ושם בנדרים יותר משאר העם".

≈ ≈ ≈

הערות בפרש"י פרשת מסעי

בפרשתינו לג, א - אלה מסעי "למה נסמכה".

כבר ציינתי לעיל בפי מטות, ובמקומות אחרים שכמה התחלות תיבות מפרשיות, הם הוספות המדפיסים וגם כאן הוסיפו תי" אלה מסעי מדעתם שהרי הפי" למה נסמכה אינו פירוש על תי" "אלה מסעי", ולכן בכמה דפוסים הראשונים ליתא תי" אלו.

≈ ≈ ≈

בפרשתינו לג, ז - ומצרים מקברים, פירש"י "טרודים באבלם". כבר עמדו המפרשים ומובא בשפתי חכמים כאן שרש"י בא לפרש למה הניחו המצרים לילך ביד רמה.

אבל פי" זה אינו מספיק, שהרי בפי" בא יב, ל-לא כתיב ויקם פרעה לילה . . ותהי צעקה גדולה . . קומו צאו . . ויהי בעצם היום הזה יצאו . . הרי שיצאו מצד הנס דמכת בכורות, ולא מצד שהמצריים היו טרודים, באבלם", ולפי הפי" כאן איזה יד רמה יש כאן לעיני כל מצרים.

ועוד יותר קשה לפי דפוס ב דשם הגירסא ברש"י "ומצרים מקברים, טרודים היו באבלם ולא נתנו לב לישראל לפיכך יצאו ביד רמה".

ואולי אפשר לפרש, שפ"י זה הוא הוספה ואינו מרש"י, שהרי גם בדפוס א' ובדפוס ג' ובעוד דפוסים וכת"י ליתא כל הפירוש (ראה בספר יוסף הלל).

ועל פי פשט אפשר לומר כמו שפירש הכלי יקר שיצאו לעיני כל מצרים בשעה שהיו קוברים, ועוד יותר שבאלהיהם עשה שפטים באותה שעה, וזהו ביד רמה.

■ ■ ■

נ ג ל ה

טלית של פשתן אם מחוייבת בציצית

הרב זלמן מנחם מענדל פייגענסאהן
≈ תושב השכונה ≈

בשולחן ערוך אדה"ז סימן ט' סעיף ב' אע"פ שפתיל תכלת האמור בתורה הוא צמר שצבוע בצבע תכלת מ"מ מטילין אותו אפילו בטלית של פשתן מן התורה מפני שכלאים הותרה בציצית. אבל חכמים אסרו בטלית של פשתן גזירה שמא מטילו ג"כ בכסות לילה ונמצא לובש כלאים שלא במקום מצוה ... לפיכך אין לעשות כלל טלית של פשתן כיון שהיא פטורה מן הציצית לגמרי. ע"כ.

והנה ענין זה שפשתן פטור מציצית לגמרי. לא הובא בהמחבר ולא בהנושא כליו.

ויש לעיין מהו הפירוש של פטורה מציצית. האם אינו חייב להטיל ציצית בבגד של פשתן. או שפטרוהו כלומר אסרוה חכמים מלהטיל בו ציצית וממילא אסור גם ללבושו.

ויש להעיר מגמ' מנחות דף מ' ע"א רש"י ד"ה לפי שאין וז"ל: ואי קשיא כיון מדאורייתא חייב היכי מצו רבנן לעקור דבר מן התורה ולמפטריה מציצית משום גזירה ... ומשנין דכל

דבר שאמרו לך בית דין שב ואל תעשה מצות עשה זו שבתורה וראו טעם לדבריהם אין זה עוקר דבר מן התורה דממילא מיעקר ולא איהו עקר לה בידים. עכ"ל.

≈ ≈ ≈

שם סימן י"ד סעיף א' "נכרי שהטיל ציצית בבגד, פסול שנאמר דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית וגו'. בני ישראל יעשו ציצית על הכנף ולא נכרי".

ובסעיף ב' "האשה כשרה להטיל ציצית בבגד מפני שהיא בכלל בני ישראל. ויש מדמין ציצית לתפילין כמו שהנשים פסולות לכתוב מפני שאינן חייבין בהנחתן כמ"ש בס"י לט כך הם פסולות להטיל ציצית בבגד מפני שאינן חייבין במצות ציצית".

והנה זהו שיטת ר"ת, מובא בט"ז ס"ק א' וז"ל: לאפוקי מר"ת שפוסל נשים לעשיית ציצית כמו בתפילין דאמרינן כל שישנה בקשירה ישנה בכתיבה. ע"כ. וא"כ בציצית כל שאינו בלבישה אינה בעשייה.

והנה צ"ע דלר"ת למה צריכים את הפסוק דבר אל בני ישראל. למעט נכרי מעשיית ציצית? הא נכרי-פסול בעשיית ציצית מטעם שכל שאינו בלבישה אינו בעשייה, כמו שהוא פוסל בנשים.

והנה בגמ' מנחות דף מ"ב ע"א. אמר רב יהודה אמר רב מנין לציצית בעובד כוכבים שהיא פסולה שנאמר דבר אל בני ישראל ... בני ישראל יעשו ולא עובד כוכבים. ובע"כ איתא א"ל רב מרדכי לרב אשי אתון הכי מתניתו לה - אן הכי מתנינן לה א"ר יהודה אמר רב מנין לציצית בעובד כוכבים שהוא כשירה שנאמר דבר ... ועשו להם ציצית יעשו להם אחרים. ע"כ.

ואולי אפ"ל שר"ת הולך אליבא דלישנא בתרא שמדייקים מהפסוק דבר אל בני ישראל שנכרים כשרים בעשיית ציצית, אבל זה דוחק גדול. כי א' קיימא לן כהלישנא קמא. שנכרי פסול בעשיית ציצית. ב' משמע משו"ע אדמו"ר הזקן סעיף ב' הנ"ל

שמביא שיטת רי"ת, לחומרא שלא רק נכרי פסול אלא גם נשים. (ג) גם אינו מסתברא. דלרי"ת נכרי כשר בעשיית ציצית ונשים פסולים. ועצ"ע.

≈ ≈ ≈

בשו"ע סימן כג סעיף ג' י"ש נוהגין לקשור בי ציציות שבשני כנפות זה ע"ז כשנכנסים לבית הקברות כדי שתתבטל מצות ציצית שעליהם אבל לא הועילו כלום בתקנתם דאף ע"פ שקושרים זע"ז לא נתבטל מצות ציצית ע"ז שהרי סופם לחזור להתיר אותם. ע"כ. והנה לכאורה יש להוסיף עוד טעם למה לא הועילו, כי לפי סברתם שנתבטלו הציצית בקשירתן, אי"כ נמצא לובש בגד בלא ציצית, וזה אסור שמבטל מ"ע כמובא בשו"ע אדה"ז סימן ח' סעיף כח.

ולכאורה למה לא מביא אדה"ז טעם הנ"ל שלובש בגד בלא ציצית! ואולי י"ל בדרך אפשר שאדה"ז סובר שאין כאן איסור. והוא ע"פ המבואר בסימן יג סעי' ו' "בד"א בחול כיון שהוא יכול להטיל ציצית בטליתו אי"כ כשלובשו עובר על קום ועשה אבל בשבת כיון שאינו יכול להטיל ציצית מחמת איסור שבת אין איסור מן התורה ללבוש טלית בלא ציצית שהרי לא אמרה תורה לא תלבש בגד בלא ציצית אלא לאחר שילבשנה מ"ע להטיל בו ציצית וכיון שאינו יכול להטיל אינו עובר, אלא דמ"מ מדרבנן אסור ללבושו כיון שסופו לבטל מ"ע וחכמים לא העמידו דבריהם במקום כבוד הבריות אפי"ן אין שם אלא גנאי קטן, לכן אם הוא מתבייש בלא טלית יכול ללבושה בלא ברכה". עכ"ל.

ואולי אפ"ל שהנכנס לבית הקברות הוא ג"כ בגדר שאינו יכול מכיון שהוא לועג לרש. וגם הוא מתבייש לפשטו, וא"כ במקום כבוד הבריות לא העמידו דבריהם לכן מותר לו ללבושו בלא ציצית.

אבל לכאורה דוחק הוא. כי הנכנס לבית הקברות יש לו ברירה לכסות הציצית כמובא בסעיף ב'. וא"כ אינו נקרא אינו יכול. וצ"ע.

הערות ברמב"ם הל' ביהב"ח

הרב יהודה קעלער

≈ מח"ס צורת הבית ע"פ שיטת הרמב"ם ≈

ברמב"ם הל' בית הבחירה פרק אי הל' י"ח, וז"ל: "המנורה וכלי השולחן וכליו ומזבח הקטורת וכל כלי שרת אין עושין אותן אלא מן המתכת בלבד. ואם עשאו של עץ או עצם או אבן או של זכוכית פסולין".

ולכאורה קשה הרי מקרא מלא דבר הכתוב ועשית שולחן עצי שטים וגוי וצפית אותו זהב טהור וגוי (שמות כ"ה, כ"ג-כ"ד) ועשית מזבח מקטר קטרת עצי שטים תעשה אותו (שמות ל, א) וצפית אותו זהב טהור וגוי (שם ג').

ואמנם עפ"י מה שפסק רבינו בהל' כלים פ"ד הל' ד': "וכן כלי עץ או עצם שיש בהם בית קבול שציפם במתכת טהורים ואין מקבלים טומאה מאחר שציפם ביטלן והצפוי עצמו טהור". מבואר בפשיטות שהציפוי מבטלן מתורת כלי עץ והרי הן ככלי מתכת.

ועיין בספר סיומי הרמב"ם עמוד קעה ואילך ביאור בזה וישוב הסתירות בדברי רבינו מאת הרה"ג משה יהודה ליב לנדא גאב"ד בני ברק.

בפ"ב הל' י"ג כתב רבינו וז"ל: "וגובה הכבש תשע אמות פחות שתות [דהיינו טפח, המעתיק] עד כנגד המערכה".

וראיתי בסי עטרת צבי להרב שלום שפאלטער ר"מ בישיבת תות"ל מוריסטאון, שהאריך לבאר עפ"י ספר בית המדות (ואינו תחיי לעיין בו) שפירש דרק מקום המערכה היי גבוה תשע אמות, אבל שפת המזבח היי קצת נמוך מתשע אמות ששם היי מקום בין הקרנות למקום הילוך רגלי הכהנים, עייש"ב.

ובמכ"ת לא ידעתי מי הכריחם להכניס ולערבב שיטת רבינו עם שיטת רש"י, בדבר שאין בו רמז בדברי רבינו. ויש לפרש דברי רבינו כפשוטו, דלעיל מינה כתב רבינו "ואויר מעט הי' מפסיק בין הכבש למזבח כדי ליתן האברים למזבח בזריקה, וגובה הכבש וכו"י עכ"ל, הרי זה בא בהמשך אחד ותוך כדי דבור, ופשוט הוא שמפני שעומדים בסוף גובה הכבש וזורקין האברים למערכה אמר שגובה הכבש הי' עד כנגד (פ"י ממול ורחוק ממקום) המערכה, וק"ל.

בפ"ח הלי הי' כתב וז"ל: "בית אבטינס ובית הניצוץ שתי עליות היו בנויות בצד שערי העזרה" עכ"ל.

וכתב ע"ז בספר עטרת צבי הני"ל "והנה במס' מדות פרק א' משנה א' איתא שהכהנים שומרים בג' מקומות בבית המקדש וא' מהם הוא בבית אבטינס ע"ש. והנה במקומו של בית אבטינס בציורו של ר' נתן בעל הציור (הנדפס ב"ש בסוף מס' מדות), וכ"ה ג"כ בציורו של התוס' יו"ט משמע שהוא הי' עלי' **בצדו** (הדגשה שלי) של שער המים. אולם בתפארת ישראל כאן כתב ע"ז דמדברי הרמב"ם בפירוש המשניות בפ"ה (במשניות כת"י רבינו הוצאת קאפח הוא פרק ד', המעתיק) מוכח להדיא שבית אבטינס הי' ע"ג (הדגשה שלי) שער המים ולא בצדו, דכן כתב הרמב"ם שם, וז"ל: "כבר הקדמנו (בהוצאת קאפח וכבר קדם בתחלת מסכתא זו, המעתיק) . ושהלשכה הזו (עפ"י הוצאת קאפח הני"ל) שבדרום על שער המים הוא לשכת בית אבטינס וכו"י עכ"ל.

אולם באמת גם הרע"ב מפרש שבית אבטינס הי' בצד השער ולא ע"ג, והעיקר שהרמב"ם עצמו בהלי' בית הבחירה פ"ח הי"ה כתב להדיא ג"כ "בית אבטינס ובית הניצוץ שתי עליות היו בנויות בצד שערי העזרה" הרי להדיא לכאורה שהרמב"ם **חזר בו** (ההדגשה שלי, המעתיק) וס"ל דבית אבטינס הי' בצד השער ולא ע"ג, ודלא כמ"ש בתפארת ישראל.

ובטעם הדבר שהרמב"ם **חזר בו** ראיתי דבר נאה ומתקבל בספר בית המדות... " ע"כ העתקתי מספר עטרת צבי הני"ל בתוספות הערות קצת.

והנה במה שהביא המחבר רא"י מהציור דר' נתן, ומהציור של התוס' יו"ט קשה, **מרא דכולי עלמא**, למה לו להביא ממרחק לחמו, הרי נדפס במשניות עם פ"י רבינו הוצאת קאפח ציור שהוא העתיק מגוכי"ק של רבינו ובו מצוייר בית אבטינס בצד שער המים!

ויתר ע"כ, אפילו לא הי' מצוייר בפירוש ע"י רבינו שלשכת בית אבטינס הוא בצד השער, איזה חזרה יש כאן? והלא משנה מפורשת היא במנחות פרק י"א משנה ה': ...וטפחיים רוח באמצע כדי שתהא הרוח מנשבת ביניהן, אבא שאול אומר שם היו נותנין שני בזיכי לבונה על לחם הפנים. אמרו לו והלא כבר נאמר ונתת על המערכת לבונה זכה (ויקרא כד, ז) אמר להם והלא כבר נאמר ועליו מטה מנשה (במדבר ד, כ). וכתב ע"ז רבינו בפיה"מ: ...ולמד מן ועליו מטה מנשה שהוא בצדו ובקרבתו, כך אמרו בלבונה על בסמוך. והלכה כאבא שאול. וכן פסק רבינו בהל' תמידין ומוספין פרק ה' הלי בי' (ועיין ביאור בזה בתורת לו"י ע' רמא ואילך).

הרי אין כאן שום חזרה, ושיטת רבינו היא נכונה וברורה, ואין בה שום עקש ותפל.

וכבר ביארתי בצורת הבית עמי כו, (מהדורת תשמ"ז) שלרבינו הטעם שהלויים היו שומרים בשער המים אע"ג שהכהנים היו שומרים בצדו בעליית בית אבטינס, ודלא כבשער הניצוץ ששם היו רק הכהנים שומרים, הוא, היות ושמירת בית האבטינס ע"י הכהנים לא הי' ענין של שמירת השער, רק שמירת לשכתו של הכהן גדול אשר שם הי' יושב כל היום עיישי"ב. ולפיכך היו הלויים שומרים על שער המים.

תעניות מחמת גשמים (גליון)

מכון הר המלך

≈ נחלת הר הב"ד, ק. מלאכי ≈

בגליון פ' פנחס ש.ז. לו (תקמח) עמוד 32 הקשה הרב י. ז. ראטנשטרייך; דברמב"ם הלי תעניות פ"ג הי"ט כתב דלאחרי כל התעניות שגוזרים על הציבור מחמת שלא ירדו גשמים (י"ג תעניות), חוזרין תלמידי חכמים לבדם ומתענים בה"ב עד שיצא ניסן של תקופה, אמנם בתעניות האלו מותרין לאכול בלילה, ובתשמיש המטה ועוד.

והקשה, דהרי הרמב"ם בהלי שלפני זה (הלי ח"י) פסק דאחרי כל הי"ג תעניות ממעטין בעניני שמחה, וכן מי שקיים מצות פרייה ורבייה אסור לו לשמש מטתו בשני רעבון. וא"כ איך כתב בהלכה שאח"כ שבתעניות האלו מותרין הת"ח בתשמיש המטה, ולא חילק בין אלו שקיימו פרייה ורבייה; ואדרבה, כותב דמותרין בכל אלו הדברים נשאר כל התעניות. עכ"ד.

ונ"ל בס"ד בפשטות, דאין כאן שום סתירה, אלא מדובר פה בשני נושאים. בכל הפרק דן הרמב"ם בסדר התעניות האלו ובגדרם, דהיינו מה אסור ומה מותר בתעניות אלו מצד גדרי התעניות, ומפרט בכל סוג של תענית מה אסור ומה מותר בו, וכן מפרט אם אסור בתשמיש המטה או לא. דבגי תעניות הראשונים שגוזרים על הציבור אינו אוסר תשמיש המטה, ורק בגי התעניות השניים והלאה כותב הרמב"ם בהלי ג' שהם כמו יוהכ"פ וכן בהלי ד' ואסורין בתשמיש המטה, ויתר ה"ז תעניות הם יתרות על אלו וכו' (הלי ה' והלי ז') ובהלי ח' - עברו אלו ולא נענו ממעטין במשא ומתן ובבנין של שמחה וכו' ממעטין באירוסין ובנישואין אלא אם כן מי שלא קיים מצוה פרייה ורבייה. וכל מי שקיים מצות פרייה ורבייה אסור לו לשמש מיטתו בשני רעבון.

ואח"כ חוזר הרמב"ם לתאר גדרם של תעניות בה"ב של ת"ח אחרי שעברו אלו ולא נענו, שבהם מותרין באכילה בלילה, תשמיש

המטה וכו' כשאר תעניות (היינו ג' תעניות הראשונים שמותרים בכ"ז).

דהיינו שבהל' ח' כשכותב האיסור לשמש מטתו בשני רעבון למי שלא קיים מצות פו"ר, מדבר מצד הגדר דשני רעבון (והטעם שבדבר ע"פ **ההלכה** - מפני שכל ישראל שרויים בצער - לקו"ש ח"כ עמ' 197), משא"כ בהל' ט' מתייחס להיתר תשמיש המטה מצד **גדרו של התענית**, שמצד גדרו של התענית בתשמיש המטה ומצד הגדר של שני רעבון, הרי כבר פסק בזה בהל' שלפניו.

ובהל' ט' מדבר אך ורק מצד גדר התענית, וממילא הנפק"מ בין האיסורים, שבמקרה של תעניות ת"ח מי שלא קיים פו"ר יהיה מותר בתשמיש המטה (ולפי הירושלמי ספיק דתענית - הובא להלכה בב"י או"ח ס"י תקע"ד ובשו"ע או"ח ס"י תקע"ד ס"ד - גם בליל טבילה מותר אפילו למי שקיים פו"ר).

דהיינו שמצד גדרו של תענית זה, מותרין בתשמיש המטה, ומצד הגדר של שני רעבון חלים הדינים המבוארים בהל' ח' (דהיינו, דבר צדדי לגבי מ"ש בהל' ט' בגדר התענית).

≈ ≈ ≈

טרה במקוה (גליון)

הרב יוסף יצחק הכהן פעלדמאן
≈ כולל אברכים ליוכאוויטש ≈

בגליון י"ב-י"ג תמוז לו (תקמז) עמוד 21 הביא הרב י.ז. פעלדמאן שיחי הרמב"ם בהל' אבות הטומאות פ"ו הט"ז וז"ל: הנוגע באב מאבות הטומאות... אפי' כשהן בתוך המקוה מטמאין, וכשיעלה מן המקוה זה הנוגע יטהר ובכ"ס"מ כתב וז"ל: וראה מתוך דבריהם שהטעם מפני שאין הטמא נטהר אלא בעלותו מהמקוה, ולא בעודו בתוך המקוה, עכ"ל.

והעיר מהל' מטמאי משכב ומושב פ"ה ה"ג, שכותב וז"ל: יולדת שירדה לטבול מטומאה לטהרה ונעקר ממנה דם בירידתה ויצא

חוץ לבין השניים הרי זו טמאה ואין הטבילה מועלת לדם זה ואע"פ שעדיין היא בבשרת. ואם נעקר ממנה בעלייתה מן המקוה הרי זו טהורה מפני שהוא דם טוהר והטבילה מועלת, לכל דם המובלע באיברים ומשימה אותו דם טוהר, עכ"ל.

ושאל מה יהי הדין אם הדם נעקר אחר שטבלה בעודה בתוך המקוה **קודם** עלייתה ומדייק מרישא דכתיב בירידתה משמע כשהיא בתוך המקוה טהור שלא כמ"ש בכס"מ ולאידך מהסיפא דכתיב דבעלייתה טהורה משמע שכשהיא עדיין בתוך המקוה אע"פ שטבלה טמאה ככס"מ, ולמה משמיענו דין זה דרק בעלי מן המקוה טהור לאח"ז בהל' אבות הטומאות. והניח בצ"ב.

ולכאורה פ"י הכס"מ הוא באו"א מכמו שמפרשו די"ל עלייתו מהמקוה קאי על סוף הטבילה דזהו התחלת עליית כולו מהמקוה ע"פ הרמב"ם דימים אלו בהל' מקואות פ"א ה"ט דהטובל באופנים שונים ובתוכם הטובל פעמיים הרי"ז מגונה ובכס"מ מביא טעם לזה מתשובת הריב"ש כיון דנראה דאינו מתכוין אלא לחקר וכו', עכ"ל, ותרתי שמעי' דהמקואות בכלל היו קרים אשר ע"כ ע"ד הרגיל לא נשאר ושהא אדם במקוה אחר הטבילה אלא עלייתו מהטבילה היתם גם עלייתו מהמקוה ועוד ועיקר דלהלכה עלייתו מהטבילה צ"ל התחלת עליית כולו מהמקוה, וי"ל בכ"ז ואכ"מ.

ועפ"ז אם אחר שטבלה נשארה במקומה במקוה ונעקר ממנה דם פשוט שהיא טהורה והכל על מקומו יבוא בשלום.

ש ו נ ו ת

מספר צומות לחטאים

הח' יוסף יצחק הכהן פערלאוו
 ≈ תלמיד בישיבה ≈

בס' התניא - אגה"ת פ"ב (קרוב לסוף הפרק) כותב אדה"ז וז"ל "ועל יסוד זה לימד האריז"ל לתלמידיו ע"פ **חכמת האמת** מספר הצומות לכמה עוונות וחטאים כמו על הכעס קני"א תעניות וכו' ואפי' על איסור דרבנן כמו סתם יינם יתענה ע"ג תעניות וכו'" עכ"ל.

ה"ה אומר שהאריז"ל לימד לתלמידיו מספר הצומות לכמה עוונות וחטאים ע"פ "חכמת האמת" וחינו שקביעות מספר "קני"א תעניות" ל"כעס" ו"ע"ג תעניות" ל"סתם יינם" הוא ע"פ "חכמת האמת" הידוע להאריז"ל.

ויש לחוסף ע"ד הרמז בנוגע למ"ש המספר "קני"א תעניות" ל"כעס" ו"ע"ג תעניות" ל"סתם יינם" דהנה מלת "כעס" בגי' (ק"נ ועם הכולל בגי') קני"א, ומלת "יו"ן" בגי' (ע"י ועם הגי' אותיות בגי') ע"ג. ולא באתי אלא להעיר.

~~~~~

כתבי כ"ק אדמו"ר הצ"צ (גליון)

הח' יוסף יצחק קעלער
 ≈ תות"ל 770 ≈

בגליון ד"י"א ניסן ע"י 48 ואילך כתב הרא"ח שיש פלא בהמאמרים שבחר כ"ק אדמו"ר הצ"צ בבוך וישב ויחי, כמה מהם הם הנחות מהרי"ל כמו שנדפסו בתו"א, וד"ה נפתלי הוא בביאורו ל"אדה"א, וד"ה ואני נתתי לך הוא על הנחת כ"ק אדה"א כמו שנדפס בתו"א הוספות קב, א.

ולהעיר שזה שלא העתיק כל המאמרים מהנחות המהרי"ל הוא בפשטות מפני שלא הי' בידו הנחת המהרי"ל מהמאמרים האלה. ויש גם מאמרים בבוך הנ"ל שהם הנחות הר' משה בן אדה"ז וכגון ד"ה והנה אנחנו מאלמים אלומים. ויוסף הורד מצרימה (הדרך השלישי). ד"ה כי אם זכרתני. להבין ענין שהי' יוסף פותר חלומות. כי למחי' שלחני אלקים לפניכם [והוא מדייה להבין מייש באחיו של יוסף שנדפס בסה"מ תקס"ה ע' קצב ואילך ומשם נלקח גם מאמר להבין ענין שהי' יוסף פותר חלומות דלעיל וד"ה וילקט יוסף את כל הכסף שנדפס בתוי"א מד, ב]. ד"ה ויגש, ד"ה ויאסור יוסף מרכבתו. ד"ה ואני נתתי [ומייש הראי"ח שדי"ה ואני נתתי הוא על הנחת אדמו"ר האמצעי אולי כוונתו לד"ה ויוסף הורד מצרימה דרך ראשון].

וד"ה נפתלי אילה שלוחה (לא נמצא בביאורי"ז לאדה"א כ"א) הוא ד"ה זה שבסה"מ הנחות הר"פ ע' א (בתוס' הגהות), [הנחת אדמו"ר האמצעי נדפס בסה"מ תקס"ז ע' יא].

≈ ≈ ≈

הערות וציונים לביאורי הזהר

א) בביאורי הזהר להצי"ע ע' א נדפס מאמר בד"ה זהר בראשית ד"ה ע"ב. בכותרת: תקס"ט.

והנה בסה"מ תקס"ח ע' תסא נדפס ד"ה זהר בראשית ד' יח ע"א [כצ"ל] בכותרת: שבת פי נח [תקס"ט].

אך מאמר זה הוא הגהות על ד"ה זה דשבת בראשית תקס"ז שנדפס בסה"מ תקס"ז ע' א כפי שיראה המעיין בסה"מ תקס"ז שם [ובסה"מ תקס"ח שם] ועדיין צ"ע.

הגהות על המאמר דתקס"ט נדפס בביאורי הזהר להצי"ע כרך ב ע' תרב.

הגהות אחרות על המאמר דתקס"ז נדפס בביאורי הזהר להצי"ע שם ע' תרו (שו"ת דאצי - וזהו ג"כ מייש הזהר אח"כ).

ב המאמר בביאורי הזהר להצ"צ עי תקפה מורכב מהמאמר דיום שמיני עצרת תקס"ז (הנחת אדמו"ר האמצעי נדפס בסה"מ תקס"ו עי שפג). ומאמר דשבת בראשית תקס"ג (הנחת אדמו"ר האמצעי נדפס בביאור"ז א, א. והנחת הרי"מ בן אדה"ז בסה"מ תקס"ג עי א):

הנה ידוע דיש בזה ב' פירושים, הא' כפשוטו ביאור"ז שם. כשושנה הגשמיות יש בה סומק וחיוור . . אית בה דינא ורחמי חו"ג סה"מ תקס"ג שם.

ג לפ"ז המשל כפשוטו כוי המאמר דתקס"ז הנ"ל (אך לא כפי הנוסח שנדפס בסה"מ תקס"ו, וראה מה שהעיר הרש"ב לוי' בגליונות דקיץ תשי"מ שהנחת הרי"מ בן אדה"ז ממאמר הנ"ל נמצא בגוכ"ק 1066 [א, א]. ואולי נעתק כאן מהנחת הרי"מ).

ש עי תקפו אות ב אבל פי' . . האריז"ל בס' זהר הרקיע כוי סה"מ תקס"ג שם.

פי' בנות ירושלים דלעילא כוי המאמר דתקס"ז הנ"ל [אך אפי' הנוסח אחר שמובא בסוף העמוד אינו הנוסח שנדפס בסה"מ תקס"ו עי שפד-שפה].

ש עי תקפח אות ד. סה"מ תקס"ג שם.

ש עי תקצ אות ה' מה שושנה כוי המאמר דתקס"ז הנ"ל (סה"מ תקס"ו עי שפה).

והאריז"ל תירץ וז"ל כוי סה"מ תקס"ג שם.

ש עי תקצא אות ו המאמר דתקס"ז הנ"ל (סה"מ תקס"ו עי שפו).

ש עי תקצב ואמנם לפי השני כוי [עד סוף המאמר] סה"מ תקס"ג שם עי ב.

בסה"מ תקס"ג שם ע"ד נדפס קטע המתחיל ע"י בלקוטי תורה. ובשוה"ג שם: "קטע זה נמצא בשולי הגליון" וניכר מתוכו שהוא הגהת הצ"צ. [ועד"ז הקטע המתחיל לכאורה בסה"מ תקס"ו ע"י שפג הוא ג"כ הגהת הצ"צ]. וראה ביאורי הזהר להצ"צ ע"י תקפח-תקפט.

≈ ≈ ≈

שוב כתב שמתקופה אחרונה בא לידינו כתי"י "לקו"ת מהדו"ק" (ראה הוספות להערות וציונים ללקו"ת).

בכת"י זה מתחיל מפי פקודי עד פי ברכה.

אך להעיר שמהוספות להערות וציונים משמע שהבן מכיל רק עד סוף ספר ויקרא ושיר השירים.

~~~~~

הערות בס' ימי מלך

הת' ארי' בוסתנאי
≈ תות"ל 770 ≈

במה שנעתק בספר ימי מלך מיומנו של כ"ק אדמו"ר שליט"א (ע"י 231) בסופו נפלו לעני"ד שתי טעויות:

(א) "ויענה רש"מ: נו איז וואס זיינט איר א רבי וועט אייך קיין קויל ניט נעמען. אויב ניט זיינט איר ווערט. ווי נעמט דאס אפ אזוי פיל אמת אין גשמיות בא טויזנטער אידן".

המעין בצילום גוכתי"ק המופיע בסמוך - יווכח לדעת שאין כתוב "אמת" אלא "חיות", ועפ"ז מובן הסיפור, והוא ע"ד הגירסא הידועה בסיפור זה.

(ב) בהמשך: "כל המוקף - הוא מאתי. אבל איני זוכר ברור האותיות. (הכותב)".

גם כאן קל להבחין שכתוב "הענין אמתי" (ולא "הוא מאתי"), עפ"ז גם מובן מה ענינו של ה"מקף" (-) כאן, שלכאורה מיותר. וירא הקהל וישפוט.

מאמרי תר"צ

הרב שאול שמעון דויטש
≈ תושב השכונה ≈

במפתח של ספרי מאמרי ודרושי אדמו"ר מוהריי"ץ ני"ע שנת תר"ץ חסר שם מאמר ד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק שנאמר בפורים, וד"ה שאו מרום עיניכם שנאמר ט"ו אייר בסט. לואיס, שני מאמרים אלו לא נכתבו בגוכ"י.

שנת הארבעים

הרב מיכאל חנוך גאלאמב
≈ כולל אברכים ≈
שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א

ידוע הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א ללמד הלכות הקשורות עם בנין בית המקדש בתושב"כ (יחזקאל מ-מג) במשניות (מדות) ובהרמב"ם (הלי' בית הבחירה).

והנה בתחילת נבואת יחזקאל כתב שראה יחזקאל "איש מראהו כמראה הנחשת", ואמר "האיש" אליו -

"בן אדם, ראה בעיניך, ובאזניך שמע, ושים לבך, לכל גוי".

ויש להעיר שאלו הן הגי ענינים של שנת הארבעים לב לדעת, עינים לראות ואזנים לשמוע.

וכמו"כ יש להעיר שיש כאן חילוק בסדר הלשונית, שכאן מתחיל בראי (ענין החכמה), אח"כ שמיעה (ענין הבינה) ואח"כ לב (ענין הדעת - והסדר הוא כרגיל (ר"ת חב"ד).

משא"כ בשנת הארבעים מתחיל בענין לב לדעת. והענין בזה כבר ביאר כ"ק אד"ש בהשיחה שדיבר ביו"ד שבט עצמו עי"ש (הנקודה בזה, שלאחר ארבעים שנה ישנה שלימות הענין של דעת, ודעת עומד במקום הכתר עד שאפשר להיות לפני חכי ובינה וכו', ראה שם).

הערה בספר כתבי הרח"א ביחובסקי

הת' ישראל בערקאוויץ
≈ תלמיד בישיבה ≈

בכתבי הרח"א ביחובסקי שזה עתה יצא לאור עי קב על פסוק "ברכת שדים" כי כמה ר"ת על תיבת "שדים" המרמזים על נשיאי חב"ד, כמו: "שניאור, דובער, יהודה ליב [בן הצ"צ, מקאפוסט] מנחם מענדל", ומבאר הטעם שהיו"ד נגד המהרי"ל בא לפני המי שכנגד הצ"צ, "כי זקנו האמצעי היי מקרב אותו והיי חסיד שלו". ולבסוף מסיים: "וחסידי ליובאוויץ יוכלו לומר שמואל שלום דובער יוסף יצחק מנחם, הגם שלא הכירו להצמ"צ, אבל לפי מה שמספרים שראה אותו בחלום, או בהקיץ בעת חליו ברוסטאווי".

וכפי הנראה בא לתרץ איך בא המ"ם נגד הצ"צ לבסוף, כיון שאדמו"ר הרי"צ לא הכיר הצ"צ, וע"ז מתרץ שראה אותו כו'.

אבל עתה אתי הר"ת כפשוטו בלי דוחק. וק"ל.

לזכות

הילדה לונא חיה שתחיי
לאורך ימים ושנים טובות
נולדה ביום אי כ"ב תמוז
היי תהיי שנת ניסים